

Biała Księga

wsparcia partycypacji publicznej w Polsce

[Projekt]

Warszawa, dnia 12.05.2014

Spis treści

1	CZĘŚĆ I. WPROWADZENIE	2
1.1	Prace nad systemem wspierania partycypacji publicznej	2
1.2	Diagnoza stanu partycypacji publicznej w Polsce	4
1.2.1	Wnioski z badań nad partycypacją publiczną w Polsce	4
1.2.2	Wyniki konsultacji założeń i zadań systemu Partycypacji Publicznej w Polsce	8
1.2.3	Propozycje zmian prawno-instytucjonalnych partycypacji publicznej	12
2	CZĘŚĆ II. ZAŁOŻENIA SYSTEMU WSPIERANIA PARTYCYPACJI PUBLICZNEJ.....	14
2.1	Definicja systemu, jego cele, zadania i funkcje	14
2.2	Organizacja i zarządzanie systemem wspierania partycypacji publicznej.....	17
3	CZĘŚĆ III. PLAN PIERWSZYCH DZIAŁAŃ.....	21
3.1	Uruchomienie systemu	21
3.2	Działania w ramach systemu	21
3.3	Rekomendowane zobowiązania.....	22
4	ANEKSY	26
4.1	Katalog działań w ramach systemu wspierania partycypacji publicznej.....	26
4.2	Informacja o zidentyfikowanych zasobach	26

1 CZĘŚĆ I. WPROWADZENIE

Doświadczenia wielu krajów pokazują, że warunkiem „dobrego rządzenia” jest udział obywateli w procesach decyzyjnych – czyli świadome i aktywne uczestnictwo mieszkańców w podejmowaniu decyzji dotyczących ich gminy, powiatu czy dzielnicy. Efektywna i skuteczna partycypacja wymaga jednak uruchomienia szczególnego procesu, w którym społeczność lokalna jest nie tylko adresatem, lecz także współtwórcą wypracowywanych rozwiązań. Współdecydowanie może się bowiem sprawdzić jedynie w społeczności, która rozumie sens działania na rzecz wspólnego dobra i jest gotowa do aktywnego udziału w takim procesie. Z drugiej strony, partycypacja jest domeną władz otwartych i gotowych na współpracę ze swoimi mieszkańcami.¹

1.1 Prace nad systemem wspierania partycypacji publicznej

Biała Księga wsparcia partycypacji publicznej powstała w ramach projektu systemowego „Decydujemy razem”, realizowanego wspólnie przez partnerstwo siedmiu podmiotów w składzie: Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju² (Lider Partnerstwa), Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Fundacja „Partnerstwo dla Środowiska”³, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych oraz Fundacja Fundusz Współpracy.

Celem głównym projektu było wzmocnienie mechanizmów partycypacji publicznej w kreowaniu i wdrażaniu polityk lokalnych poprzez:

- wypracowanie i przetestowanie modeli partycypacji publicznej z wykorzystaniem instrumentów animacji społecznej,
- stworzenie mechanizmu oceny i monitoringu partycypacji,
- opracowanie i przygotowanie do wdrożenia ogólnopolskiego systemu wspierania partycypacji.

Pierwszą fazą prac nad systemem było przygotowanie i opublikowanie Zielonej księgi wsparcia partycypacji publicznej⁴. W Zielonej księdze zawarto różne warianty wspierania uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, jak również mechanizmy aktywizacji administracji publicznej w uruchamianiu procesów partycypacyjnych. Odzwierciedlono w niej propozycje wypracowane przez Partnerstwo na licznych spotkaniach, i warsztatach przeprowadzonych w 2013 roku. Powstała ona

---

¹ Przytoczono za: http://www.decdujemyrazem.pl/o_projekcie/decdujemy_razem.html [dostęp 30.03.2014]

² Uprzednio Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

³ Fundacja Partnerstwo dla Środowiska była w składzie Partnerstwa w latach 2009-2012

⁴ Zielona księga partycypacji publicznej w Polsce. Propozycje wypracowane przez Partnerstwo realizujące projekt „Decydujemy razem”, Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, 2013. Materiał dostępny pod adresem: http://www.decdujemyrazem.pl/files/Zielona_Ksi____ka_na_www.pdf

jako punkt wyjścia do debaty na temat docelowej konstrukcji ogólnopolskiego systemu wsparcia partycypacji publicznej z przedstawicielami różnych zainteresowanych środowisk..

Debatę otworzyło zorganizowane w dniu 03.12. 2013 r. spotkanie Grupy Strategicznej projektu „Decydujemy razem” skupiającej przedstawicieli kluczowych interesariuszy – sektora rządowego, samorządowego, pozarządowego i środowiska akademickiego. Nad rozwiązaniami systemowymi dyskutowano w dwóch sesjach tematycznych, poświęconych odpowiednio –zarządzaniu systemem wsparcia partycypacji publicznej oraz edukacji do partycypacji.

Kolejnym i jednocześnie największym wydarzeniem poświęconym wizji i zadaniom systemu wsparcia partycypacji publicznej była „Rzeczpospolita Lokalna. Sejm społeczników, bojowników i ekspertów”, która w dniach 16-17 stycznia 2014 r. w Warszawie zgromadziła blisko 300 przedstawicieli środowisk pozarządowych, samorządowych, animatorów, edukatorów, praktyków i ekspertów partycypacji publicznej z całej Polski. Uczestnicy tego spotkania pracujący w 17 grupach warsztatowych, odnieśli się do podstawowych zagadnień i propozycji, zawartych w Zielonej Księdze systemu wsparcia partycypacji publicznej w Polsce.

Wnioski i rekomendacje wypracowane przez uczestników „Rzeczpospolitej Lokalnej” stały się najistotniejszym punktem wyjścia do konstrukcji systemu wsparcia przedstawionej w niniejszej Białej Księdze.

Księga składa się z trzech części. W pierwszej części w syntetycznej formie zaprezentowano wnioski z badań dotyczących stanu partycypacji publicznej w Polsce, oraz wyniki konsultacji prowadzonych nad propozycjami systemu wsparcia partycypacji zawartymi w Zielonej Księdze. Przedstawiono także przygotowywane zmiany instytucjonalno-prawne, które mogą pozytywnie wpływać na uczestnictwo obywateli w życiu publicznym - w szczególności niektóre propozycje z prezydenckiego projektu ustawy o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego oraz o zmianie niektórych ustaw oraz instrument Komisji Europejskiej – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność.

W drugiej części zamieszczono prezentację systemu wsparcia partycypacji publicznej w Polsce, w szczególności jego celów, zadań i szczegółowych działań. Opisano także sposób zarządzania systemem - zadania gospodarza systemu i Rady Partycypacji, jako głównych ciał animujących działania.

W trzeciej części zaproponowano plan niezbędnych działań, związanych z uruchomieniem funkcjonowania systemu oraz pierwszymi działaniami. Zaprezentowano również podstawowe zasoby systemu.

W aneksie zamieszczono Katalog działań w ramach systemu wspierania partycypacji publicznej w podziale na propozycje niekontrowersyjne oraz sporne, a także Informację o zidentyfikowanych zasobach.

1.2 Diagnoza stanu partycypacji publicznej w Polsce

1.2.1 Wnioski z badań nad partycypacją publiczną w Polsce

Na przełomie 2011 i 2012 roku, w ramach projektu „Decydujemy razem. Wzmocnienie mechanizmów partycypacyjnych w kreowaniu i wdrażaniu polityk publicznych” Instytut Spraw Publicznych przeprowadził badanie, którego celem było uzyskanie całościowej i kompleksowej diagnozy stanu partycypacji publicznej w Polsce⁵. **Poniżej przedstawione zostały najistotniejsze wnioski z przeprowadzonego badania, do których nawiązują rozwiązania systemowe w zakresie wsparcia partycypacji publicznej, poddane konsultacjom podczas Rzeczypospolitej Lokalnej.** Rozwiązania przedstawiono w drugiej części Białej Księgi.

Partycypacja publiczna to uczestnictwo obywateli w procesach zarządzania publicznego. To zbiór metod i mechanizmów, które różnią się zakresem wpływu mieszkańców na podejmowane decyzje zależnie od gotowości władz publicznych do uznania roli mieszkańców jako współzrządzących.

Partycypacja publiczna ma charakter stopniowalny (od informowania mieszkańców aż po powierzenie im samodzielnego przygotowania pewnych rozwiązań, które potem znajdą się w uchwałach i będą przyjęte do realizacji), a korzystanie przez władze lokalne z określonych form wskazuje, czy mieszkańcy są przez nie traktowani jako istotny partner we współzrządzeniu, czy też są jedynie biernym odbiorcą podejmowanych przez nie decyzji.

Dominujący model partycypacji publicznej

Prowadzone w ramach projektu Decydujemy Razem badania, dowodzą, że władze gmin włączają mieszkańców w życie publiczne, wykorzystując przede wszystkim trzy najmniej wymagające mechanizmy, tj. informowanie i wyjaśnianie podjętych decyzji oraz konsultowanie ich. Niemal we wszystkich badanych gminach (99%) władze informowały mieszkańców o podejmowanych przez siebie decyzjach⁶. Były one dodatkowo wyjaśniane i uzasadniane w 60% badanych gmin. Jeśli chodzi o aktywne włączanie mieszkańców w lokalne życie publiczne, a więc w proces podejmowania decyzji, to zdecydowanie najpowszechniejszym sposobem są konsultacje społeczne. W 2011 roku aż 80% gmin przeprowadziło je w sprawie choćby jednego rozwiązania w przyjmowanych uchwałach.

---

⁵ Badanie przeprowadzono w 200 gminach na reprezentatywnej próbie 1000 mieszkańców i 400 przedstawicieli władz lokalnych – władzy wykonawczej i uchwałodawczej oraz – niezależnie – sekretarzy urzędów gmin. Całościowe omówienie wyników badań zawiera publikacja *Dyktat czy uczestnictwo? Diagnoza partycypacji publicznej*, red. A. Olech, t. 1, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2012.

⁶ Nie informowano mieszkańców w ogóle ani o rozwiązaniach przyjętych w uchwale budżetowej, ani o rozwiązaniach przyjętych w uchwale dodatkowej, w 3 gminach na 193 biorące udział w badaniu.

Jednocześnie jednak w konsultacjach wzięło udział 10% mieszkańców tych gmin (próbą reprezentatywną dla ogółu mieszkańców Polski).

Organizacja procesu konsultacji społecznych w Polsce wymaga głębokiej refleksji. Z badania efektywności mechanizmów konsultacji społecznych wiadomo w szczególności, że: obywatele mają niewielką wiedzę o tym czym są konsultacje społeczne, posiadają niskie oczekiwania wobec urzędów gmin/miast co do konsultowania pewnych tematów, jak również uczestnicy konsultacji deklarują, iż sami muszą zabiegać o możliwość wyrażenia opinii. Może to wynikać z nieefektywności wykorzystywanych kanałów informowania o realizowanych procesach konsultacyjnych lub z nieprzystającej formy konsultacji i ich organizacji – to zaś wskazywać może na bierność (czy może nawet niechęć) urzędów do włączania obywateli w proces konsultacji⁷. W odpowiedzi na te problemy w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (MAiC) powstał kodeks konsultacji społecznych, zaś przy współpracy z Kancelarią Prezydenta RP i partnerów projektu „Decydujemy razem” – projekt kanonu konsultacji lokalnych.

Z najbardziej partycypacyjnych sposobów podejmowania decyzji publicznych, czyli współdziałania i delegowania, władze lokalne korzystają zdecydowanie rzadziej. Współdziałanie przy opracowaniu choćby jednego rozwiązania w dowolnych uchwałach stosowane było w 18% gmin. Możliwość delegowania na mieszkańców przygotowania choćby jednego rozwiązania w przyjmowanych uchwałach wykorzystano jeszcze rzadziej – tylko w 13% gmin.

Dominujące formy partycypacji publicznej

Każda z metod włączania mieszkańców w życie publiczne może być praktykowana na wiele różnych sposobów. Władze mogą w różnorodny sposób informować, wyjaśniać, konsultować, współpracować, delegować. Niektóre z tych sposobów wymagają większej gotowości i otwartości władz lokalnych na uczestnictwo mieszkańców i większego wysiłku w organizowanie tego uczestnictwa, inne zdecydowanie mniej. Stosowane w praktyce przez władze formy włączania mieszkańców należą do tych standardowych i mniej wymagających.

Informując o podjętych przez siebie decyzjach władze lokalne przede wszystkim zamieszczają informacje w Biuletynie Informacji Publicznej, wypełniając prawo. Inne powszechne sposoby informowania to: zamieszczanie informacji na stronie internetowej urzędu, zamieszczanie informacji na tablicy ogłoszeń oraz przekazywanie informacji w trakcie spotkań z mieszkańcami.

Praktykowane przez władze formy wyjaśniania i uzasadniania swoich decyzji mają już charakter bardziej bezpośredni. W tym wypadku władze częściej korzystają z bezpośrednich form

---

⁷ *Badanie efektywności mechanizmów konsultacji społecznych. Raport końcowy załącznik 5 – wyniki badania „Omnibus”*, http://www.partycypacjaobywatelska.pl/uploads/zaacznik_5_raport%20czstkowy%20z%20omnibusa.pdf [dostęp 24.10.2013].

kontakty z mieszkańcami, takich jak spotkania z nimi bądź z ich reprezentantami z organizacji pozarządowych i jednostek pomocniczych.

Najpopularniejsze formy konsultacji społecznych mają znamiona działań rutynowych – jak organizowanie spotkań z mieszkańcami, lub niewymagających szczególnego wysiłku – jak zbieranie pisemnych opinii dostarczanych na wskazany adres lub do wskazanego miejsca oraz zbieranie opinii za pośrednictwem radnych.

Współdziałanie zdecydowanie częściej przebiega w ramach nieformalnych grup roboczych, składających się z mieszkańców (w tym organizacji społecznych, związków zawodowych) i przedstawicieli władz gminy/miasta (radni, wójt, burmistrz, prezydent, urzędnicy). Rzadziej natomiast władze współpracują z mieszkańcami w ramach formalnie powołanych zespołów – co oczywiście miałyby większe znaczenie dla instytucjonalizacji uczestnictwa mieszkańców w podejmowaniu decyzji.

Z kolei delegując podjęcie decyzji na mieszkańców, władze korzystają przede wszystkim z ich przedstawicielstw – uczestnicy zespołów, którym powierzano przygotowanie projektów decyzji/uchwał to głównie przedstawiciele organizacji pozarządowych. Natomiast „zwykli” mieszkańcy angażowani są do takich działań rzadziej, choć z punktu widzenia poziomu partycypacji publicznej to właśnie ich udział jest najbardziej istotny.

Dominujący charakter partycypacji publicznej

Diagnoza stanu partycypacji publicznej wskazuje również, że mimo coraz większego znaczenia, jakiego we wszelkiej komunikacji nabierają nowoczesne technologie, partycypacja publiczna mieszkańców nadal ma przede wszystkim tradycyjny charakter. Najczęściej odbywa się w wyniku bezpośredniego kontaktu mieszkańca z urzędem, czytania przez niego ogłoszeń na tablicach informacyjnych oraz udziału w zebraniach z przedstawicielami władz lokalnych i korzystaniu z możliwości przekazywania swoich opinii za pośrednictwem radnych. Stosunkowo rzadko natomiast korzysta się z nowoczesnych technologii, w tym Internetu – tylko niecałe 2% Polaków w 2011 roku skorzystało z możliwości wzięcia udziału w konsultacjach społecznych przy wykorzystaniu Internetu. Jeśli już natomiast do komunikacji z władzami publicznymi zapośredniczonej przez Internet dochodzi, ma ona przede wszystkim charakter bierny. Dzięki internetowi Polacy korzystają więc z możliwości pozyskiwania informacji na temat działań i decyzji władz, ale już zdecydowanie rzadziej wykorzystują technologie komunikacyjne do zabrania głosu czy przekazania władzom opinii w jakiejś sprawie.

Dominujący poziom zaangażowania mieszkańców

Uczestnictwo Polaków w życiu publicznym nie jest powszechne. Niezależnie od tego, czy praktykowanie partycypacji wymaga dużego czy niewielkiego zaangażowania, mieszkańcy

stosunkowo rzadko włączają się w procesy decyzyjne gminach. Mimo tego, że 66% Polaków deklaruje swoje zainteresowanie tym, co robią władze, w praktyce tylko niespełna 31% w jakikolwiek sposób w 2011 roku włączyło się w proces podejmowania decyzji w swoich gminach. Przy czym im bardziej uczestnictwo to jest wymagające pod względem czasu bądź zaangażowania, tym poziom partycypacji jest niższy. Preferowany przez Polaków sposób wpływania na bieg spraw publicznych to zgłaszanie władzom – z własnej inicjatywy, nie w ramach procesu konsultacyjnego – swoich uwag i sugestii co do planowanych przez nie działań.

Polacy nie wykorzystują możliwości włączania się w życie publiczne, do których należy m.in. zabieranie głosu na sesjach rady gminy, bezpośrednie komunikowanie się z władzami gminy podczas dyżurów czy korzystanie z inicjatywy uchwałodawczej.

1.2.2 Wyniki konsultacji założeń i zadań systemu Partycypacji Publicznej w Polsce

Jak wspomniano we Wprowadzeniu założenia i dylematy związane z systemem wsparcia partycypacji publicznej opisane w Zielonej księdze były dyskutowane podczas spotkania Grupy Strategicznej projektu „Decydujemy razem” w dniu 3 grudnia 2013 roku⁸ oraz przez uczestników „Rzeczpospolitej Lokalnej” w dniach 16 i 17 stycznia 2014 w Warszawie⁹,

Uczestnicy obu tych spotkań zwrócili uwagę w szczególności na następujące kwestie, w wyodrębnionych w Zielonej Księdze problemowych obszarach wsparcia partycypacji:

- a) **System wsparcia partycypacji publicznej** – kluczowe dla systemu wsparcia są działania sieciujące, podniesienie kompetencji urzędników, jak również wykorzystanie mechanizmów wspierających partycypację w nowej perspektywie finansowej 2014- 2020, w szczególności Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność. System wsparcia powinien bardziej wzmacniać „popyt” na działania partycypacyjne, niż „podaż”, działać na zasadzie pluralizmu i angażować różnorodne organizacje i instytucje, jednocześnie nie powodować powstawania nowych instytucji, tylko raczej wzmacniać procesy już istniejące (postulat minimum instytucjonalizacji). Zwrócono także uwagę na konieczność systemowych rozwiązań w zakresie deregulacji prawa. Za przeciwnie skuteczne we wspieraniu partycypacji uznano wprowadzanie prawnych środków przymusu, w odróżnieniu od podejścia nastawionego na tworzenie przestrzeni i warunków sprzyjających partycypacji i rozwijaniu kapitału społecznego. Za konieczne uznano również wypracowanie i promowanie samej idei partycypacji (współpraca, otwarte zasoby wiedzy, narzędzia).
- b) **Zarządzanie systemem wsparcia partycypacji publicznej w Polsce** - Uczestnicy konsultacji uznali, że w zarządzaniu systemem wsparcia należy koncentrować się na wykorzystaniu „miękkich” narzędzi i budowaniu wspólnoty. System wsparcia nie powinien być tworzony w oparciu o opcję odgórnego czy oddolnego modelu. System powinien mieć charakter organiczny i być zbudowany z istniejących sprzężeń występujących między głównymi

---

⁸ Dyskusje prowadzone były w dwóch grupach: w jednej dyskutowano kwestie zarządzania systemem, w drugiej – kwestie edukacji do partycypacji.

⁹ Dyskusje prowadzone były w 18. grupach tematycznych: (1) Edukacja do partycypacji publicznej (dwie grupy), (2) Spotkania i wizyty studyjne jako narzędzie podnoszenia poziomu partycypacji publicznej, (3) Szkolenia, głównie dotyczące narzędzi i metod partycypacji obywateli, (4) Konferencje i seminaria na temat partycypacji publicznej, (5) Dobre praktyki partycypacji publicznej w Polsce (dwie grupy), (6) Doradztwo i coaching czyli aktywność Animatorów Partycypacji Publicznej, (7) Prowadzenie badań na temat partycypacji publicznej w Polsce, (8) Audyt partycypacyjny w gminach, (9) Rozwój, promocja i ewaluacja metod i narzędzi partycypacji publicznej, (10) Szkolenie i podtrzymywanie korpusu doradców, animatorów i trenerów partycypacji publicznej, (11) Media obywatelskie w procesach wspierania partycypacji publicznej, (12) Platforma edukacyjno-informacyjna jako podstawowe narzędzie wspierania partycypacji publicznej w Polsce, (13) Akademia Lokalnej Polityki Publicznej, (14) System wsparcia partycypacji publicznej w Polsce, (15) Zarządzanie systemem wsparcia partycypacji publicznej w Polsce, (16) Kanon Konsultacji Lokalnych.

podsystemami (zarówno oddolnymi, jak i odgórnymi). Tym niemniej powinno istnieć ogniwo spajające system, a więc gospodarz systemu (raczej umiejscowiony na poziomie centralnym), który powinien koordynować wykorzystanie zasobów (używając miękkich technik zarządczych), animować działania różnych aktorów, wspierać działania sieciujące. Istotna kwestia poruszana podczas spotkań dotyczyła tego, jak wspierać i animować działania partycypacyjne z poziomu centralnego, które de facto dzieją się na poziomie lokalnym.

Zwracano także uwagę na ryzyko „autonomizacji” pojęcia partycypacji, podczas, gdy partycypacja publiczna jest przede wszystkim *sposobem* rządzenia i kształtowania różnych dziedzin życia publicznego, a nie samodzielny obszarem działania.

- c) **Szkolenia dotyczące narzędzi i metod partycypacji obywateli** – podkreślając istotność szkoleń w zakresie partycypacji, uczestnicy konsultacji zwracali uwagę na ich niewielką ofertę, konieczność kształcenia szkoleniowców, jak również zwiększania udziału zainteresowanych mieszkańców w takich szkoleniach. W szczególności rekomendowano zorganizowanie ogólnopolskiego kongresu edukatorów partycypacji publicznej i społecznej, który będzie następnie miał cykliczny charakter. Celem kongresu będzie wypracowanie założeń systemu gromadzenia i obiegu informacji o szkoleniach, czyli bazy szkoleń z partycypacji. Zadaniem kongresu to także stworzenie katalogu celów szkoleń i wskaźników ich osiągnięcia.
- d) **Konferencje i seminaria na temat partycypacji publicznej w Polsce** – uczestnicy konsultacji zwracali uwagę, na potrzebę organizacji tego typu wydarzeń raczej w ramach obszarów tematycznych (branżowych) niż dotyczących ogólnie uczestnictwa obywateli w życiu publicznym. Sensowność i skuteczność konferencji i seminariów zależy od sposobu ich zorganizowania oraz tematyki tego typu spotkań. Uczestnicy konsultacji zwracali uwagę, że konferencje powinny mieć konkretną tematykę (którą nie powinna być partycypacja sama w sobie) i powinno się je prowadzić z wykorzystaniem narzędzi i technik partycypacji.
- e) **Spotkania i wizyty studyjne jako narzędzia podnoszenia poziomu partycypacji publicznej** – uczestnicy warsztatów za bardzo potrzebne uznali w szczególności spotkania tematyczne. Jako istotne wskazali również samą ich organizację i rzeczywiste zaangażowanie zarówno po stronie organizatorów jak i uczestników. Rekomendowano także tworzenie możliwości uczestnictwa dla różnych grup społecznych w spotkaniach i wizytach studyjnych (młodzież i seniorzy)
- f) **Dobre praktyki partycypacji publicznej** – konsultacje wykazały konieczność i przydatność „zbierania” dobrych praktyk, jak również niewystraszającą wiedzę na ich temat po stronie zarówno samorządów jak i mieszkańców. Zwracano uwagę na konieczność wykorzystania tego zasobu w systemowych propozycjach. Postulowano konieczność stworzenia jednej bazy

dobrych praktyk, systematycznej, scentralizowanej, z możliwością tworzenia konkursów na praktyki o najwyższej jakości, z odpowiednimi wskaźnikami oceny. Podkreślano konieczność wspierania osób i podmiotów wdrażających dobre praktyki, w szczególności liderów i jednostek samorządu terytorialnego.

- g) **Aktywność animatorów partycypacji publicznej** – uczestnicy konsultacji podkreślali potrzebę obecności osób pełniących tego typu role w każdej jednostce samorządu terytorialnego. Podkreślano ich istotne kompetencje, w szczególności umiejętność zarządzania informacją, budowania relacji, tworzenia partnerstw i synergii społecznej. Rekomendowano stworzenie ogólnopolskiego systemu kształcenia i wsparcia dla animatorów partycypacji. Podmiot odpowiedzialny za ich kształcenie powinien zatrudnić badaczy i praktyków związanych z zagadnieniem partycypacji publicznej. Głównym zadaniem takiej placówki powinno być opracowanie wystandaryzowanej oferty edukacyjnej, opartej o takiej idee jak samorządność, dialog obywatelski, społeczeństwo obywatelskie, narzędzia partycypacji, partnerstwo.
- h) **Prowadzenie badań na temat partycypacji publicznej w Polsce** – zwracano uwagę na ich krótkofalowość, nieporównywalność i fragmentaryczność. Postulowano konieczność udostępniania i upubliczniania prac badawczych, w szczególności tworzenie baz danych i repozytoriów, gdzie będą przechowywane zarówno surowe dane, jak i raporty z badań i opracowania.
- i) **Audyt partycypacyjny w gminach** - czyli niezależne, zewnętrzne badania procesów partycypacji publicznej, w konkretnej jednostce samorządu terytorialnego, wykonywany na jej zlecenie. Uczestnicy konsultacji rekomendowali tutaj raczej promocję partycypacji niż same działania audytowe, szczególnie istotne w małych miejscowościach. Proponowano rozwiązania oparte na wykorzystaniu licznika partycypacji i udziale organizacji pozarządowych.
- j) **Rozwój, promocja i ewaluacja metod i narzędzi partycypacji** – tutaj uczestnicy skupili się raczej na zagadnieniach promocji, zaś sama ewaluacja nie znalazła uznania, jako istotne narzędzie. Sformułowane rekomendacje dotyczyły głównie kultury współpracy i wartości, jakie niesie współuczestnictwo i współdecydowanie.
- k) **Platforma edukacyjno-informacyjna** – rozpatrywana podczas konsultacji tylko jako narzędzie komunikowania i informowania o partycypacji publicznej. Sugerowano głównie skupienie działań platformy na działaniach edukacyjnych. Wskazywano co najmniej dwa możliwe rozwiązania: utrzymuje się obecny stan, tj. wielość różnych narzędzi lub powstaje nowe narzędzie – platforma, najlepiej z połączenia (fuzji) dwóch największych obecnie działających portali decydujmyrazem.pl i partycypacjaobywatelska.org.pl.

- l) **Akademia Lokalnej Polityki Publicznej** - czyli rodzaj oferty doskonalenia zawodowego w zakresie partycypacji publicznej w tworzeniu lokalnych polityk, poprzez uczestnictwo w warsztatach, seminariach i szkoleniach. Uczestnicy konsultacji zaproponowali utworzenie takiej Akademii LPP, domyślnie przy Gospodarzu systemu wsparcia partycypacji publicznej. Zaproponowano także na poziomie centralnym stworzenie modelu edukacyjnego partycypacji publicznej, w skrócie MEPP. Kształcenie animatorów odbywałoby się w oparciu o specjalne pakiety edukacyjne. Na poziomie lokalnym zaproponowano stworzenie sieci lokalnych akredytowanych edukatorów, promujących partycypację, korzystających z wypracowanych pakietów.
- m) **Edukacja obywatelska** - zwrócono uwagę na potrzebę edukacji do partycypacji, prowadzoną w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych poprzez: włączanie mechanizmów partycypacyjnych w sposób funkcjonowania szkoły (uczenie przez doświadczenie, jak również istotne zmiany w sposobie zarządzania szkołą, będące sposobem uczenia się uczestnictwa w życiu publicznym, poprzez realne uczestnictwo w życiu szkoły), rozwijanie wiedzy o prawach i możliwościach udziału w życiu publicznym w ramach przedmiotu wiedza o społeczeństwie. Zwrócono także uwagę na kształcenie w zakresie partycypacji w szkołach wyższych. Podkreślano także konieczność tworzenia możliwości wspólnej edukacji na temat partycypacji urzędników i dyrektorów szkół, kształtowania kompetencji nauczycieli w tym zakresie, jak również umożliwianie aktywności organizacji pozarządowych w szkołach, a także działanie młodzieży w mediach lokalnych. Istotne kwestie, które powinny być zawarte w obszarze edukacji obywatelskiej odnoszą się także do kształcenia liderów.

1.2.3 Propozycje zmian prawno-instytucjonalnych partycypacji publicznej¹⁰

Równolegle do prac nad systemem wsparcia partycypacji publicznej w Polsce, jako produktem projektu Decydujemy Razem, istnieją w Polsce zawansowane projekty zmian instytucjonalno-prawnych, których celem jest zwiększenie włączania obywateli w procesy podejmowania decyzji na poziomie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego (zarówno osób niezrzeszonych, jak również sformalizowanych grup społecznych i organizacji). Są nimi tzw. prezydencki projekt ustawy i regulacje w ramach Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Projekt prezydencki

Dla wzmocnienia współpracy w zarządzaniu sprawami publicznymi na poziomie lokalnym, w sierpniu 2013 roku Prezydent RP, przekazał Marszałkowi Sejmu projekt przygotowanej ustawy o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego oraz o zmianie niektórych ustaw¹¹. Ustawa wprowadza propozycje nowoczesnych rozwiązań aktywizowania obywateli do partycypacji publicznej, wprowadzając zmiany w funkcjonujących ustawach samorządowych, szczególnie dotyczące tworzenia nowych form współpracy różnego rodzaju podmiotów działających na poziomie jednostek administracji lokalnej.

Do najważniejszych kwestii podjętych w projektowanej ustawie a mających na celu zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów należą:

- wzmocnianie współpracy międzysektorowej w jednostkach samorządu terytorialnego, w szczególności poprzez wprowadzenie nowych form samoorganizacji obywateli w celu działania na rzecz lokalnego rozwoju, którymi są stowarzyszenie i komitet aktywności lokalnej,
- tworzenie na poziomie powiatów konferencji rozwoju regionalnego, jako forum współpracy między lokalną administracją samorządową a podmiotami gospodarczymi, poprzez nowelizację ustawy o izbach gospodarczych.

Prezydencki projekt ustawy wprowadza inne rozwiązania pro partycypacyjne, szczególnie istotne z punktu widzenia mieszkańców – przede wszystkim lokalne wysłuchanie publiczne. Zdefiniowane jako forma konsultacji społecznych, sposób wyrażania opinii na konkretny temat, nie mający charakteru dyskusji i uzgodnień, jednocześnie ze wskazaniem katalogu projektów i uchwał, które muszą być poddane wysłuchaniom lokalnym (statut, budżet, wieloletni plan inwestycyjny).

---

¹⁰ Na podstawie tekst analitycznego F. Pazderskiego, przygotowywanego do publikacji przez Instytut Spraw Publicznych w ramach Bilansu monitoringu prawa 2013.

¹¹ [druk sejmowy nr 1699](#)

Wysłuchanie publiczne może być istotnym narzędziem zwiększenia motywacji obywateli do uczestnictwa w życiu publicznym gminy, zwłaszcza gdy zbierane opinie będą wykorzystywane w procesie podejmowania decyzji. Drugim istotnym narzędziem wspierającym partycypację jest ustawowe uregulowanie lokalnej inicjatywy uchwałodawczej.

Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność

Proponowane w ustawie o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego rozwiązania, w szczególności mogą sprzyjać przygotowywanym rozwiązaniom w zakresie wykorzystania na rzecz lokalnego rozwoju środków pochodzących z polityki spójności Unii Europejskiej. Komisja Europejska zaproponowała bowiem w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020 wykorzystanie dwóch instrumentów: Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (*Community Lead Local Development, CLLD*) oraz Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)¹², powstał w oparciu o przetestowane na obszarach wiejskich podejście LEADER. Oznacza realizację strategii rozwoju lokalnego, kierowanego przez społeczność, polegającą na wdrażaniu spójnej grupy działań, których cele mają charakter lokalny związany z zaspokojeniem lokalnych potrzeb, w szczególności zrównoważonego wzrostu i inkluzji społecznej. RLKS oddaje lokalnej społeczności możliwości samodzielnego zaprogramowania środków skierowanych na rozwój lokalny i zarządzania powstałym w ten sposób programem. Istotne dla tego instrumentu jest funkcjonowanie lokalnej grupy działania (LGD), która określa treść strategii rozwoju lokalnego oraz operacji finansowanych w jej ramach.

Z perspektywy tworzenia ogólnopolskiego systemu wsparcia partycypacji publicznej oba wymienione instrumenty, w połączeniu z zasadą partnerstwa przy wdrażaniu funduszy UE, opierają się na szerokim uczestnictwie różnych partnerów (samorządowych, biznesowych, społecznych i obywatelskich) w realizację działań sprzyjających lokalnemu rozwojowi oraz realizacji lokalnych strategii. Dlatego istotne są wszelkie działania, które wzmacniają umiejętności współdziałania, delegowania uprawnień i zadań, co przy zdiagnozowanym w Polsce niskim poziomie angażowania partnerów przez poszczególne samorzady procesy podejmowania decyzji publicznych, może być istotną barierą.

---

¹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2000

2 CZĘŚĆ II. ZAŁOŻENIA SYSTEMU WSPIERANIA PARTYCYPACJI PUBLICZNEJ

2.1 Definicja systemu, jego cele, zadania i funkcje

I. Ogólnopolski system wspierania partycypacji publicznej to:

- działający układ podmiotów organizacyjnych (instytucji publicznych i niepublicznych),
- utrzymujących wzajemne relacje o różnorodnym charakterze,
- podejmujących działania na rzecz zwiększania udziału obywateli w podejmowaniu i realizacji decyzji publicznych,
- uwzględniających w swoich działaniach zmieniające się warunki i okoliczności wewnętrzne i zewnętrzne, regionalny i lokalny kontekst (czyli ich działania są dostosowane do konkretnych sytuacji w danej społeczności i jednostce samorządu terytorialnego).

II. Cele systemu wsparcia partycypacji publicznej w Polsce definiuje się następująco:

1. przedstawiciele administracji publicznej chcą podnosić poziom partycypacji, obywatele chcą uczestniczyć w podejmowaniu decyzji publicznych;
2. przedstawiciele administracji publicznej i obywatele mają wiedzę i umiejętności służące podnoszeniu poziomu partycypacji publicznej;
3. istnieją przetestowane metody i narzędzia służące podnoszeniu poziomu partycypacji publicznej i są gotowe do wykorzystania w praktyce.

III. Do zadań systemu wspierania partycypacji publicznej należeć będzie:

1. animowanie działań mających na celu wzrost kompetencji – wiedzy o partycypacji publicznej i umiejętności służących zwiększaniu uczestnictwa mieszkańców w podejmowaniu decyzji publicznych:
  - przedstawicieli władz samorządowych i urzędników samorządowych
  - mieszkańców, ich przedstawicielstw, liderów lokalnych, przedstawicieli organizacji pozarządowych
  - uczniów, nauczycieli, dyrektorów szkół

Podstawowe działania:

- prowadzenie szkoleń i innych form działań edukacyjnych
- organizowanie konferencji, seminariów
- organizowanie wizyt studyjnych
- organizowanie innych spotkań służących wymianie doświadczeń
- prowadzenie bezpośredniego doradztwa
- wydawanie publikacji edukacyjnych na temat partycypacji publicznej o charakterze (a) teoretycznym, (b) praktycznym (instruktażowym)
- wydawanie publikacji edukacyjnych na temat samorządności w szkole o charakterze (a) teoretycznym, (b) praktycznym (instruktażowym)
- prowadzenie portalu internetowego zawierającego treści edukacyjne na temat partycypacji publicznej
- prowadzenie portalu internetowego zawierającego treści edukacyjne na temat samorządności w szkole

2. animowanie działań mających na celu wzrost motywacji, budujących świadomość korzyści ze stosowania rozwiązań partycypacyjnych w zarządzaniu jednostkami samorządu terytorialnego:

- przedstawicieli władz samorządowych i urzędników samorządowych
- mieszkańców, ich przedstawicielstw, liderów lokalnych, przedstawicieli organizacji pozarządowych
- uczniów, nauczycieli, dyrektorów szkół

Podstawowe działania:

- prowadzenie szkoleń i innych form działań edukacyjnych wykorzystujących przede wszystkim aktywne formy szkoleniowe, zorientowanych na kształcenie postaw
- organizowanie konkursów
- organizowanie konferencji, seminariów
- organizowanie wizyt studyjnych
- organizowanie innych spotkań służących wymianie doświadczeń
- prowadzenie kampanii społecznych
- wydawanie publikacji promujących partycypację publiczną
- wydawanie publikacji promujących samorządność w szkołach
- prowadzenie portalu internetowego zawierającego treści promujące partycypację publiczną
- prowadzenie portalu internetowego zawierającego treści promujące samorządność w szkołach

3. animowanie działań mających na celu utrzymywanie i rozwój zasobów wspierania partycypacji publicznej

Podstawowe działania:

- wypracowywanie metod podnoszenia poziomu partycypacji
- opracowywanie i udostępnianie pakietów szkoleniowych
- ewaluacja działań pro-partycypacyjnych
- prowadzenie i udostępnianie bazy animatorów / trenerów partycypacji publicznej
- podnoszenie kompetencji animatorów / trenerów partycypacji publicznej
- prowadzenie i udostępnianie bazy 'dobrych praktyk'
- prowadzenie i udostępnianie bazy narzędzi partycypacji publicznej

4. animowanie działań mających na celu monitorowanie stanu partycypacji publicznej w Polsce

Podstawowe działania:

- prowadzenie badań
- przygotowywanie i udostępnianie systemu wskaźników umożliwiających działania benchmarkingowe
- wydawanie publikacji zawierających wyniki badań
- prowadzenie portalu internetowego zawierającego wyniki badań

Katalog szczegółowych działań skonstruowany na podstawie wyników przeprowadzonych konsultacji zawiera Aneks 4.1.

IV. Skutecznie działający ogólnopolski system wspierania partycypacji publicznej będzie realizować następujące funkcje:

- animującą – aktywizowanie, wzmacnianie, utrwalanie, wszelkich działań zwiększających poziom partycypacji publicznej,
- sieciującą – wsparcie i animowanie budowania sieci współpracy wszystkich podmiotów publicznych i niepublicznych, których cele wiążą się z celami systemu wspierania partycypacji publicznej,
- upowszechniającą – udostępnienie i upowszechnienie wiedzy, metod, instrumentów i narzędzi partycypacji publicznej – zarówno wśród przedstawicieli administracji publicznej, jak i mieszkańców,
- rzeczniczą – promowanie partycypacji publicznej i identyfikowanie barier w jej rozwoju,
- diagnostyczno-rozwojową – wspieranie rozwoju wiedzy na temat partycypacji publicznej w Polsce, w tym także monitoring prawa i rekomendowanie zmian prawno-instytucjonalnych,
- koordynacyjną – koordynacja wydatkowania środków na wspieranie partycypacji publicznej.

2.2 Organizacja i zarządzanie systemem wspierania partycypacji publicznej

Organizacja systemu – zgodnie z postulatami formułowanymi w trakcie konsultacji – ma umożliwić przede wszystkim stwarzanie warunków i okoliczności do budowania relacji współpracy między różnymi aktorami / interesariuszami.

System wsparcia ma postać sieci podmiotów publicznych i niepublicznych, działających na rzecz wzmocnienia procesów partycypacyjnych w Polsce. Z założenia działania na rzecz partycypacji publicznej, ze względu na ich wielość i różnorodność będą w większości podejmowane przez podmioty sieci bez wzajemnej koordynacji – tak jak to się dzieje do tej pory – i finansowane przez te podmioty ze środków samorządów terytorialnych oraz ze źródeł niepublicznych.

Natomiast możliwa i potrzebna jest koordynacja wydatkowania środków publicznych na wspieranie partycypacji publicznej pochodzących ze źródeł centralnych oraz regionalnych tak, aby zapewnić ich efektywne wykorzystanie, tj. uniknąć finansowania działań dublujących się, czy nieprzynoszących efektów.

Działania o charakterze zarządzającym na szczeblu centralnym podejmować będzie **gospodarz systemu** oraz **Rada Partycypacji Publicznej**.

A) GOSPODARZ SYSTEMU

Rolą gospodarza systemu jest animacja działań systemu wsparcia, jak również koordynacja niektórych działań, w szczególności tych, które wykorzystują środki publiczne (centralne).

Rolę tę pełni specjalnie powołana (lub już istniejąca, lecz wyposażona w odpowiednie kompetencje) **komórka organizacyjna** na szczeblu centralnym.

Gospodarz systemu działa według następujących zasad:

- pluralizm – wspieranie różnych inicjatyw, różnych narzędzi, różnych aktorów partycypacyjnych,
- nadrzędność/pierwszeństwo wspierania strony „popytowej” partycypacji, tj. zwiększania motywacji mieszkańców/obywateli do udziału w życiu publicznym nad rozwijaniem podaży, tj. usług i narzędzi niezbędnych do wdrażania partycypacji, tak aby strona popytu i podaży były wzajemnie zrównoważone,
- zrównoważone inicjowanie i wspieranie działań zarówno ogólnopolskich, jak i lokalnych,
- zlecenie wykonywania działań w ramach systemu różnorodnym podmiotom, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Zadania gospodarza systemu wsparcia

Gospodarz:

- prowadzi działania monitorujące stan partycypacji publicznej w Polsce,
- opracowuje roczne/wieloletnie plany wsparcia partycypacji publicznej, w relacji do istniejących zasobów finansowych,
- stymuluje wymianę wiedzy i doświadczeń poprzez tworzenie sieci współpracy różnorodnych organizacji i instytucji (publicznych, rynkowych czy pozarządowych), które świadczą usługi i podejmują jakiegokolwiek działania związane z partycypacją publiczną w Polsce oraz organizuje tę wymianę w formie różnorodnych spotkań, debat, konferencji i projektów,
- zbiera, przechowuje, przetwarza, analizuje i udostępnia dane i inne formy informacji i wiedzy, w celu tworzenia kolekcji zasobów drukowanych i elektronicznych adresowanych do różnych kategorii odbiorców,
- prowadzi monitoring prawa,
- przygotowuje coroczny raport dotyczący postulowanych zmian w prawie,

- prowadzi sekretariat dla Rady Partycypacji Publicznej.

Gospodarz systemu wsparcia wykorzystuje różne narzędzia, za pomocą których zapewnia dostarczenie usług wspierających partycypację publiczną, a w szczególności prowadzi lub zleca prowadzenie portalu informacyjno-edukacyjnego, komplementarnego wobec innych portali.

Portal informacyjno-edukacyjny powinien:

- integrować dotychczas zebraną wiedzę i narzędzia z obszaru partycypacji publicznej, w tym udostępniać wszystkie zasoby, które powstały w ramach projektu Decydujmy Razem,
- zapewniać sprawny przepływ informacji pomiędzy zainteresowanymi podmiotami – portal powinien funkcjonować jako tablica informacyjna, przekazując informacje o działaniach podejmowanych na rzecz podnoszenia poziomu partycypacji publicznej,
- systematycznie integrować i udostępniać usługi i produkty powstające w ramach systemu wsparcia – np. informacje o bazach danych, repozytoria, dobre praktyki, pakiety edukacyjne, itp.
- udostępniać informacje o istotnych wydarzeniach w Unii Europejskiej, jak również informacje płynące z Komisji Europejskiej i in.

B) RADA PARTYCYPACJI PUBLICZNEJ

Przy gospodarzu systemu działa **Rada Partycypacji Publicznej**, pełniąca rolę doradczą-opiniującą, powołana przez właściwego Ministra, składająca się z przedstawicieli: samorządów wszystkich szczebli i związków samorządowych, administracji centralnej, środowiska akademickiego/naukowego, organizacji pozarządowych.

Rada powinna powstać jako ciało odrębne i autonomiczne, mające formalnie przypisane zadania i umocowanie w ramach Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, ze względu na jego kompetencje które dotyczą funkcjonowania administracji publicznej, a więc również partycypacji publicznej jako sposobu rządzenia.

Alternatywnie Rada mogłaby zostać powołana jako segment ciała już istniejącego, w szczególności Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu –jako jeden z jej stałych zespołów¹³, przy czym do

---

¹³ Zgodnie z § 5 uchwały Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego z dnia 9 maja 2006 r. w sprawie regulaminu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (M.P. 2007 Nr 32, poz. 375) do zakresu działania stałych zespołów należą odpowiednio sprawy objęte działami administracji rządowej, o których mowa w ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437), lub sprawy dotyczące działalności administracji publicznej nieobjętej zakresem działów administracji rządowej.

udziału pracach tego zespołu powinni zostać zaproszeni dodatkowo przedstawiciele środowiska akademickiego/naukowego i organizacji pozarządowych. Można również rozważyć powołanie do pełnienia funkcji Rady Partycypacji Publicznej stałego zespołu problemowego w ramach Rady Działalności Pożytku Publicznego, będącej organem opiniodawczo-doradczym ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego, jednak wymagałoby to rozszerzenia kompetencji RDPP¹⁴.

Rada Partycypacji Publicznej w szczególności:

- rekomenduje kierunki działania systemu wsparcia partycypacji publicznej i kierunki wydatkowania środków publicznych czy wspierania z nich konkretnych zadań;
- rekomenduje roczne/wieloletnie plany działania wspierające gospodarza systemu;
- opiniuje roczne/wieloletnie sprawozdania z działalności gospodarza systemu;
- monitoruje zasady funkcjonowania systemu i prowadzi działania rzecznicze w zakresie partycypacji publicznej w Polsce.

Rada działa we współpracy z **Forum partycypacji publicznej** – szerokim środowiskiem przedstawicieli instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i osób prywatnych zaangażowanych w działania pro-partycypacyjne, powstałym w drodze samoorganizacji zainteresowanych podmiotów i osób. Forum tworzy przestrzeń publiczną dla dyskusji o stanie partycypacji publicznej w Polsce i możliwościach jej wspierania.

C) KLUCZOWI AKTORZY – UCZESTNICY SYSTEMU

Podstawowe działania w ramach systemu (sieci) będą wykonywane przez różnorodne podmioty publiczne i niepubliczne (m.in. organizacje pozarządowe, szkoły, uczelnie), podejmujące działania na rzecz partycypacji publicznej. Szczególną rolę posiadają jednak z perspektywy lokalnej:

- **związki samorządowe,**
- **samorządy lokalne i regionalne.**

Istotną rolę odgrywać będą pro-partycypacyjne działania podejmowane przez samorządy województw w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020 – stąd niezbędna jest koordynacja wydatkowania środków pochodzących z RPO.

---

¹⁴ Wynikają one z ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873, ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 4 sierpnia 2003 r. w sprawie Rady Działalności Pożytku Publicznego (Dz. U. Nr 147, poz. 1431)

3 CZĘŚĆ III. PLAN PIERWSZYCH DZIAŁAŃ

3.1 Uruchomienie systemu

Do zainicjowania systemu wspierania partycypacji publicznej niezbędne jest:

1. wskazanie komórki organizacyjnej – gospodarza systemu z przypisanymi mu zadaniami
2. zapewnienie przez gospodarza systemu środków na wykonywanie tych zadań
3. powołanie Rady Partycypacji Publicznej

Horyzont czasowy: koniec 2014 roku

Przewiduje się, że Forum partycypacji publicznej, które będzie współpracować z Radą Partycypacji Publicznej zostanie powołane przez uczestników konferencji zamykającej projekt „Decydujmy razem”, która będzie miała miejsce w czerwcu 2014 roku. Plan powołania Forum zostanie nagłośniony poprzez szeroką akcję informacyjną i promocyjną, aby stworzyć szansę udziału w konferencji i włączenia się w tą inicjatywę wszystkim zainteresowanym środowiskom, podmiotom i osobom. Konferencja zostanie również wykorzystana do przeprowadzenia roboczego spotkania edukatorów partycypacji publicznej (rozumianych tutaj jako osoby, które zajmują się ‘edukacją do partycypacji publicznej’ czyli trenerzy, mentorzy, szkoleniowcy, animatorzy, asesorzy, konsultanci i osoby zajmujące się coachingiem), postulowanego przez uczestników styczniowej Rzeczypospolitej Lokalnej.

3.2 Działania w ramach systemu

Do pierwszych działań podjętych przez gospodarza systemu powinno należeć:

1. uruchomienie platformy informacyjno-edukacyjnej
2. podjęcie działań sieciujących, przy czym w pierwszej fazie funkcjonowania systemu można oprzeć się na podmiotach zidentyfikowanych w wyniku przeprowadzonego pilotażu (Aneks 4.2); w przypadku braku gospodarza systemu działania sieciujące będą podejmowane we współpracy międzyresortowej.

Horyzont czasowy: czerwiec 2015 roku

Decyzja dotycząca afiliacji gospodarza systemu oraz zobowiązania do podejmowania działań w ramach systemu zostanie podjęta w wyniku ustaleń międzyresortowych przeprowadzonych przez MIR, w oparciu o kompetencje poszczególnych resortów.

W szczególności należy wskazać kompetencje:

- Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju – zarządzanie wdrażaniem funduszy Unii Europejskiej
- Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji – współpraca z samorządami, nadzór nad terenową administracją centralną
- Ministerstwa Edukacji Narodowej – zarządzanie kształceniem ogólnym i jakością edukacji
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
- Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej – współpraca międzysektorowa

Niezbędne jest także podjęcie współpracy z Kancelarią Prezydenta RP, przede wszystkim w zakresie wsparcia funkcji rzeczniczej systemu.

3.3 Rekomendowane zobowiązania

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

- ujednoczenie możliwości stosowania mechanizmu RLKS, stwarzającego warunki dla partycypacji publicznej – prawne umocowanie mechanizmu RLKS także dla obszarów miejskich,
- promowanie i upowszechnianie RLKS w środowiskach samorządowych,
- uruchomienie platformy informacyjno-edukacyjnej – zgodnie ze stanem faktycznym MIR jest dysponentem wszystkich produktów powstałych w trakcie realizacji projektu DR, jednym z tych produktów jest portal www.deczydujmyrazem.pl posiadający już pewne cechy i funkcje platformy informacyjno-edukacyjnej; decyzją MIR prowadzenie portalu i docelowe przekształcenie go w platformę będzie przekazane gospodarzowi systemu lub – w przypadku jego braku – podjęte jako zadanie własne lub zlecone innemu podmiotowi.

Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji¹⁵

- Akademia Lokalnej Polityki Publicznej – powstała i działająca w ramach projektu DR ALPP będzie afiliowana przy MAiC,

---

¹⁵ Zakres zadań jest w uzgodnieniach międzyresortowych

- promowanie partycypacji publicznej w funkcjonowaniu administracji publicznej w ramach współpracy z samorządami – stworzenie standardów, motywowanie (np. poprzez ogłaszanie konkursów),
- stworzenie warunków dla organizacji środowiska animatorów partycypacji publicznej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

- doprecyzowanie podstawy programowej przedmiotu „Wiedza o społeczeństwie” o cele szczegółowe i przeprofilowanie w kierunku kształcenia postaw i umiejętności,
- włączenie kwestii samorządności w szkołach w system ewaluacji szkół zorganizowany w formie nadzoru pedagogicznego,
- włączenie kwestii samorządności w szkołach i partycypacji publicznej w proces doskonalenia nauczycieli prowadzony przez Ośrodek Rozwoju Edukacji,
- promowanie samorządności w szkołach – stworzenie standardów, motywowanie (np. poprzez ogłaszanie konkursów).

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

- podjęcie rozmów w ramach MNiSW i instytucji regulujących (pomimo autonomii uczelni wyższych w Polsce) funkcjonowanie szkół wyższych w Polsce (m.in. Polska Komisja Akredytacyjna, Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Konferencja Rektorów Publicznych Szkół Zawodowych, Rada Młodych Naukowców, zrzeszenia studenckie, itp.) w celu umocnienia kwestii współuczestnictwa i współzrządzenia w szkołach wyższych,
- promowanie samodzielnego wprowadzania przez uczelnie kompetencji związanych z praktykowaniem partycypacji publicznej do ze zestawu efektów kształcenia, podjęcie działań promujących wprowadzenie problematyki partycypacji publicznej do programów studiów (w pierwszej kolejności na kierunkach społecznych - przede wszystkim ‘pedagogika’ i ‘zarządzanie’), w szczególności poprzez konkursy, finansowane ze środków UE,

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

- wspieranie powstawania i działalności organizacji pozarządowych o charakterze strażniczym (‘watch-dogów’), ze wskazaniem Funduszu Inicjatyw Obywatelskich mającym swoje źródło w

Strategii Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, jako mechanizmu finansowania organizacji tego typu,

- uruchomienie programów skierowanych do Uniwersytetów Trzeciego Wieku, które będą realizować edukację do partycypacji wśród swoich słuchaczy,
- monitoring i wspieranie kształcenia ustawicznego, uwzględniającego w swych programach kwestie szeroko pojętej partycypacji publicznej (podjęcie współpracy z organizacjami realizującymi programy w tym zakresie),
- monitoring w ramach realizacji Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie mocniej zogniskowany na formach partycypacji publicznej (Ministerstwo realizowało projekt systemowy, w ramach którego powstał referencyjny model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych;¹⁶ w modelu skupiono się m.in. na konsultacjach społecznych, jako formie współpracy obu typów podmiotów).

Konwent Marszałków Województw RP (Związek Województw RP)

- umowa o koordynacji wydatkowania środków z regionalnych programów operacyjnych na działania wspierające partycypację publiczną o zasięgu regionalnym (ponadwojewódzkim)

Inne korporacje samorządowe: Związek Powiatów Polskich, Związek Gmin Wiejskich RP, Związek Miast Polskich, Unia Metropolii Polskich

- włączenie problematyki partycypacji publicznej w ofertę szkoleniową wszystkich korporacji samorządowych kierowaną do różnych grup pracowników samorządowych,
- włączenie w bazę dobrych praktyk (wspólne przedsięwzięcie Związku Miast Polskich, Związku Gmin Wiejskich RP i Związku Powiatów Polskich) kategorii „Partycypacja publiczna” z linkiem do bazy dobrych praktyk na portalu informacyjno-edukacyjnym systemu,
- promowanie partycypacji publicznej jako stylu zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego – rozwijanie i upowszechnianie standardów wśród JST, w tym Kanonu Lokalnych Konsultacji Społecznych, motywowanie (np. poprzez ogłaszanie konkursów),
- wspieranie samorządności w szkołach.

---

¹⁶ „Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych – wypracowanie i upowszechnienie standardów współpracy”, realizowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wraz z partnerami w latach 2009-2011.

Ogólnopolskie Forum Organizacji Pozarządowych

- włączenie w działania rzecznicze i monitorujące kwestii międzysektorowej współpracy pozafinansowej w gminach oraz udziału organizacji pozarządowych w lokalnych procesach uchwałodawczych.

4 ANEKSY

4.1 Katalog działań w ramach systemu wspierania partycypacji publicznej

Tabela 1 - Wyniki konsultacji - propozycje nie mające charakteru spornego

Tabela 2 - Wyniki konsultacji - propozycje wywołujące kontrowersje i wątpliwości

Tabela 3 – Rekomendowane działania w ramach systemu

4.2 Informacja o zidentyfikowanych zasobach

[w oddzielnym pliku]

Tab. 1 WYNIKI KONSULTACJI - propozycje działań nie mające charakteru spornego

	działania kierowane do przedstawicieli władz samorządowych i urzędników samorządowych	działania kierowane do mieszkańców, ich przedstawicielstw, liderów lokalnych, przedstawicieli NGO	działania kierowane do uczniów, nauczycieli, dyrektorów szkół
	EDUKACJA		
<p>1. rozwijanie kompetencji, czyli wiedzy o partycypacji publicznej i umiejętności zwiększania udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji publicznych</p> <p>2. budowanie motywacji i promowanie idei – rozwijanie świadomości korzyści z partycypacji publicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> wspólne szkolenia na temat partycypacji z dyrektorami szkół wspólne szkolenia na temat partycypacji z mieszkańcami edukacja samorządowców w zakresie „dobrych praktyk” – aby zachęcać i przygotowywać do ich wdrażania 	<ul style="list-style-type: none"> wzmacnianie liderów społecznych wspólne szkolenia na temat partycypacji z przedstawicielami władz samorządowych i urzędnikami samorządowymi szkolenia o budżecie obywatelskim dla rad osiedli szkolenia dla mieszkańców mogą przybrać formę konsultacji na konkretny temat – edukacja w działaniu alternatywne formy szkoleń: jak przyciągnąć mieszkańców, zwykłych ludzi na salę szkoleniową - może szkolić na podwórkach? edukacja mieszkańców w zakresie „dobrych praktyk” – aby domagali się realizacji dobrych praktyk w swojej okolicy edukacja dla mieszkańców- jak mówić i pisać o partycypacji językiem korzyści?: szkolenia, spotkania w sołectwach, radach osiedli, inicjatywy sąsiedzkie 	<ul style="list-style-type: none"> wprowadzenie edukacji o partycypacji publicznej do systemu edukacji edukacja obywatelska w szkołach poprzez doświadczenie – wzmacnianie wszelkich form samorządności w szkołach włączanie młodzieży w partycypacyjne działania, żeby „mieli wykształcone prawidłowe odruchy” wzmacnianie młodych liderów, kształcenie młodych liderów w szkołach edukacja na temat partycypacji w szkołach specjalnych wspólne szkolenia na temat partycypacji dyrektorów szkół z przedstawicielami władz samorządowych i urzędnikami samorządowymi kształcenie kompetencji społecznych nauczycieli
	AKADEMIA LOKALNEJ POLITYKI PUBLICZNEJ (ALPP)		
	<ul style="list-style-type: none"> powołanie ALPP przy instytucji centralnej placówka centralna powinna posiadać transdyscyplinarny zespół ludzi związanych z partycypacją publiczną: badaczy, praktyków, 		

	<p>akademików itp.; zespół może posiadać podzespoły do poszczególnych zagadnień</p> <ul style="list-style-type: none"> • głównym celem i zadaniem zespołu jest wypracowanie modelu edukacyjnego dla partycypacji publicznej (MEPP), dotyczy to zarówno strony samorządowej jak również obywatelskiej • poziom centralny ALPP jest odpowiedzialny za: <ul style="list-style-type: none"> – wykształcenie środowiska edukatorów w kontekście oferty edukacyjnej – przygotowanie pakietów edukacyjnych – promocja zjawiska i pojęcia partycypacji publicznej – tworzenie środowiska samorządowców przekonanych do idei partycypacji (przykłady, wizyty studyjne, seminaria) – stworzenie otwartej stałej oferty edukacyjnej – tworzenie i wspieranie całego systemu lokalnych partnerów – wspieranie włączania idei partycypacji publicznej do oficjalnego systemu oświatowego • lokalni partnerzy we współpracy z poziomem centralnym promują partycypację na poziomie lokalnym; korzystają z pakietów edukacyjnych wypracowanych na poziomie centralnym; są zamawiani przez gminy do wsparcia i wypracowania narzędzi partycypacji • gminy mogą zgłaszać zapotrzebowanie na usługę edukacyjno-wdrożeniową i partner lokalny w porozumieniu z poziomem centralnym realizuje taka usługę; finansowanie takiej usługi powinno być w systemie mieszanym czyli częściowo krajowe i częściowo gminne
	<p>KONFERENCJE, SEMINARIA</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • konferencje i seminaria dotyczące partycypacji publicznej powinny mieć podstawę w specyficznych problemach omawianych z perspektywy partycypacji • większe zaangażowanie w organizację konferencji i seminariów przedstawicieli społeczności lokalnej, w tym przedstawicieli grup, które rzadko uczestniczą w tego typu wydarzeniach: organizacja konferencji oraz seminariów metodami partycypacyjnymi, jako poszerzenie zakresu i siły współuczestnictwa; organizacja konferencji i seminariów, jako działanie społeczne, wolontarystyczne • szkolenia w działaniu dotyczące partycypacyjnych form prowadzenia konferencji i seminariów • przygotowanie poradnika organizacji konferencji i seminariów metodami partycypacyjnymi • zbieranie i upowszechnianie przykładów dobrych praktyk w zakresie organizacji konferencji i seminariów metodami partycypacyjnymi. • odkrywanie i wykorzystywanie nieoczywistych przestrzeni dla konferencji i seminariów
	<p>WIZYTY STUDYJNE</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • budowanie sieci współpracy lokalnych instytucji i podmiotów, co ułatwia wykorzystywanie wizyt studyjnych jako narzędzia umożliwiającego wymianę informacji, wiedzy, doświadczeń • organizowanie szkoleń dla podmiotów oferujących zadanie w tej formie, obejmujących metodologię wizyty studyjnej • uruchomienie platformy informacji o organizatorach wizyt studyjnych, zawierającej opis miejsca/podmiotu, opis specyfiki,

	<p>realizowanych zadań, danych kontaktowych, rekomendacje</p> <ul style="list-style-type: none"> uczestnikami wizyt studyjnych powinni być w szczególności: samorządowcy, młodzież, seniorzy
3. utrzymywanie i rozwój zasobów (wspierania) partycypacji publicznej	ANIMATORZY
	<ul style="list-style-type: none"> animator partycypacji publicznej – formalny lub nazwany – powinien funkcjonować w każdej JST; przy braku środków należy dążyć np. do zawierania przez kilka niewielkich JST umów o zatrudnienie animatora partycypacji publicznej w formie wspólnie realizowanego zadania publicznego; znaczącą rolę mogą w tym systemie odegrać Lokalne Grupy Działania, mogące pełnić funkcje inkubacyjne dla lokalnej partycypacji publicznej, dla oparcia pracy animatora, podobnie organizacje pozarządowe, a nawet instytucje samorządowe (szkoły, biblioteki, ops) lokalni animatorzy dostają wsparcie i edukację z poziomu centralnego, otrzymują przy tym też formalną akredytację – dzięki czemu zwiększają swój status w środowisku lokalnym określenie kompetencji animatorów partycypacji publicznej – wiedza, umiejętności, postawy opracowanie systemu edukacji członków korpusu – programy szkoleniowe opracowanie systemu superwizji dla animatorów partycypacji publicznej rekomendacje, referencje; wpis na listę animatorów „na wniosek organizacji” stworzenie narzędzia – bazy korpusu – poziom regionalny (sugestia - może Urząd Marszałkowski) wpisanie doradców, trenerów, animatorów partycypacji publicznej na listę zawodów szukamy ogólnopolskiej „spinki” – organizacji która zechciałaby wziąć na siebie ciężar edukacji, wspierania, zbierania – stworzenia korpusu ustanowienie oddzielnej ścieżki edukacyjnej i certyfikacyjnej dla doradców i trenerów partycypacji publicznej
	DOBRE PRAKTYKI
	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie jednej, usystematyzowanej i scentralizowanej, bazy dobrych praktyk: <ul style="list-style-type: none"> wystandaryzowanej (wg klarownych i wyśrubowanych kryteriów) promowanej (medialnie, wśród ngo i samorządów) prestżowej (pod patronatem np. Prezydenta RP) finansowanej i prowadzonej przez administrację na szczeblu centralnym baza powinna być ogólnopolska, ale z zakładkami regionalnymi promowanie powielania i testowania dobrych praktyk w nowych gminach. <ul style="list-style-type: none"> wspieranie liderów lokalnych (m.in. Szkoła Liderów, Akademia Sołtysów, itp.) tworzenie systemu przekazywania kompetencji poprzez wsparcie kaskadowe / piramidę (twórcy / realizatorzy dobrej praktyki wspierają następców-naśladowców, a Ci następnie wspierają kolejnych) nagradzanie najlepszych i najbardziej zaangażowanych w realne upowszechnianie zapewnienie wsparcia medialnego dla dobrych praktyk: edukowanie dziennikarzy, długofalowa współpraca z mediami

	<ul style="list-style-type: none"> • motywowanie młodzieży do wdrażania dobrych praktyk – otworzyć młodzieży dostęp do udziału / realizacji / umożliwić aktywność; włączanie organizacji pozarządowych do współpracy na zasadach partnerskich, zlecenie wdrażania dobrych praktyk na terenie gminy, wspieranie pomysłów NGO, dostarczanie narzędzi
	PLATFORMA EDU-INFO
	<ul style="list-style-type: none"> • platforma powinna być narzędziem interaktywnym, przejrzystym i atrakcyjnym (forma graficzna, np. filmiki, wypowiedzi ekspertów, infografiki), z jasno wydzielonymi elementami treści podzielonymi dla konkretnych odbiorców: urzędników/ mieszkańców, innych osób • oferowany przekaz powinien być jasny, używający prostego i zrozumiałego języka, szczególnie łatwo zrozumiałego dla zwykłego mieszkańca • powinna zawierać konkretne ścieżki: (1) jak można zabrać głos, (2) jak włączyć się, (3) jak wspólnie podejmować decyzje, np. w przypadku budżetu partycypacyjnego, inicjatywy lokalnej itp., (4) kontakty, (5) system pytań i odpowiedzi, (6) możliwość skorzystania z doradztwa i konsultacji, (7) sieć współpracowników, rekomendowanych moderatorów, animatorów • www-portal poradnik partycypacji m.in. z narzędziownią dla mieszkańców, samorządowców i dziennikarzy, z przykładowymi scenariuszami spotkań, inspirującymi przykładami • prowadzenie platformy – postuluje się współpracę organizacji prowadzących dwa największe portale poświęcone partycypacji, tj. Fundacji Fundusz Współpracy (decydujmyrazem.pl) oraz Pracowni Badań i innowacji Społecznych Stocznia; należy też w te prace włączyć związki samorządowe
4. monitorowanie stanu partycypacji publicznej w Polsce	BADANIA POŚWIĘCONE PARTYCYPACJI PUBLICZNEJ
	<ul style="list-style-type: none"> • badania powinny być prowadzone cyklicznie, by możliwe było porównywanie wyników z kolejnych tur badawczych • repozytoria zawierające wyniki badań, narzędzia i dane surowe • gminy powinny przeznaczać w regularnych odstępach czasu fundusze na prowadzenie badań • przekonywanie do użyteczności badań i przeciwdziałanie instrumentalnemu traktowaniu ich wyników: badacze po opracowaniu raportu, powinni wracać w teren i przedstawiać wyniki badań lokalnej społeczności w trakcie spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami JST oraz NGO
	NARZĘDZIA
	<ul style="list-style-type: none"> • „oś czasu”, szczególnie w przypadku realizowania strategii • poprawiony licznik partycypacji publicznej • forum organizacji pozarządowych • powinny powstawać raporty roczne z udziału NGO w konsultacjach
5. inne zadania / kwestie	<ul style="list-style-type: none"> • audyt partycypacyjny – istotną, pozytywną rolę w audycie partycypacyjnym mają do odegrania organizacje monitorujące typu

	<p>„watchdog”</p> <ul style="list-style-type: none"> • media obywatelskie<ul style="list-style-type: none"> – powinni je tworzyć pasjonaci, ale dobrze za tę pracę wynagradzani – misyjność współfinansowana przez państwo – obywatelscy dziennikarze, wywodzący się spośród mieszkańców powinni uczestniczyć aktywnie w życiu publicznym swojej społeczności, uczestniczyć w sesjach, komisjach i umieć przełożyć to na „ludzki” język, opisać w sposób zrozumiały i interesujący, angażujący mieszkańców – powinny pokazywać punkt widzenia różnych grup wiekowych; być bliżej mieszkańców, wykreowane przez mieszkańców; zarażać ideą, pokazywać pozytywy, dawać impuls do działania/ inicjować procesy włączania się mieszkańców w życie swojej społeczności
--	--

Tab. 2 WYNIKI KONSULTACJI - propozycje działań wywołujące kontrowersje / wątpliwości

	działania kierowane do przedstawicieli władz samorządowych i urzędników samorządowych	działania kierowane do mieszkańców, ich przedstawicielstw, liderów lokalnych, przedstawicieli NGO	działania kierowane do uczniów, nauczycieli, dyrektorów szkół
1. rozwijanie kompetencji, czyli wiedzy o partycypacji publicznej i umiejętności zwiększania udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji publicznych 2. budowanie motywacji i promowanie idei – rozwijanie świadomości korzyści z partycypacji publicznej	EDUKACJA		
	wpisanie do obowiązującego prawa samorządowego obligacyjności szkoleń organów samorządu do partycypacji VS obawa przed „przeregulowaniem”	dwugłos na temat roli przedsiębiorczości: z jednej strony kojarzono ją pozytywnie jako istotną siłę aktywizującą, z drugiej pojawiły się obawy związane z nadmierną ekonomizacją życia społecznego	кто powinien animować działania pro-partycypacyjne w szkołach? kuratorium? każda szkoła we własnym zakresie
	KONFERENCJE, SEMINARIA		
	SPOTKANIA, WIZYTY STUDYJNE		
3. utrzymywanie i rozwój zasobów (wspierania) partycypacji publicznej	ANIMATORZY		
	opracowanie i afiliowanie ogólnopolskiego systemu kształcenia i wsparcia dla animatorów partycypacji, np. przy ministerstwie lub innej instytucji centralnej; podmiot odpowiedzialny powinien zatrudnić badaczy i praktyków związanych z zagadnieniem partycypacji publicznej; powinien też być reprezentatywny, jeśli chodzi o sektory: samorząd terytorialny, organizacje pozarządowe, inne środowiska; głównym zadaniem takiej placówki powinno być opracowanie systemowej oferty edukacyjnej VS kongres animatorów partycypacji publicznej z zadaniem zarządzania szkoleniami z partycypacji: stworzeniem bazy szkoleń, katalogu celów, ew. wskaźników osiągnięcia celów – finansowanie z ZIT i z CLLD		
	DOBRE PRAKTYKI		
wprowadzanie rozwiązań partycypacyjnych „odgórnie” poprzez rozwiązania systemowe oraz regulacje prawne (przede wszystkim punkt			

	<p>widzenia przedstawicieli samorządu) VS prowadzenie działań „oddolnych”, motywujących, z udziałem lokalnych liderów i animatorów (przede wszystkim punkt widzenia organizacji pozarządowych)</p> <p>wprowadzenie do przepisów prawnych pozycji „pełnomocnika ds. dobrych praktyk” (lidera) – obowiązek gromadzenia informacji, pośrednictwo w komunikacji „góra-dół” VS obawa przed „przeregulowaniem</p> <p>dobrze praktyki nie powinny podlegać selekcji – wymaga to dbałości o jakość dobrych praktyk poprzez: (1) konkursy jakości z nagrodą finansową, (2) wypracowywanie wskaźników, (3) ewaluację, (4) monitoring skutków wdrażania dobrych praktyk VS krytyczna ocena prezentowanych praktyk zanim określi się je mianem „dobrych”: (1) postawić na system weryfikacji poprzez badania np. metodą tajemniczego klienta (<i>mystery client</i>), (2) ewaluacja kandydatów na „dobre praktyki”</p>
	<p>PLATFORMA EDU-INFO</p>
	<p>czy powinna powstać odrębna, nowa platforma edukacyjno-informacyjna poświęcona partycypacji publicznej – co najmniej dwa możliwe rozwiązania: utrzymuje się obecny stan, tj. wielość różnych narzędzi lub powstaje nowe narzędzie – platforma, najlepiej z połączenia (fuzji) dwóch największych obecnie działających portali decydujmyrazem.pl i partycypacjaobywatelska.org.pl</p>
<p>4. monitorowanie stanu partycypacji publicznej w Polsce</p>	<p style="text-align: center;">BADANIA POŚWIĘCONE PARTYCYPACJI PUBLICZNEJ</p>
	<p>NARZĘDZIA</p>

Tab. 3 REKOMENDOWANE DZIAŁANIA W RAMACH SYSTEMU

	działania kierowane do przedstawicieli władz samorządowych i urzędników samorządowych	działania kierowane do mieszkańców, ich przedstawicielstw, liderów lokalnych, przedstawicieli NGO	działania kierowane do uczniów, nauczycieli, dyrektorów szkół
	EDUKACJA		
<p>1. rozwijanie kompetencji, czyli wiedzy o partycypacji publicznej i umiejętności zwiększania udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji publicznych</p> <p>2. budowanie motywacji i promowanie idei – rozwijanie świadomości korzyści z partycypacji publicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wspólne szkolenia na temat partycypacji z dyrektorami szkół • wspólne szkolenia na temat partycypacji z mieszkańcami • edukacja samorządowców w zakresie sposobów zarządzania gminą • edukacja samorządowców w zakresie „dobrych praktyk” – aby zachęcać i przygotowywać do ich wdrażania • promowanie partycypacji publicznej jako stylu zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego – stworzenie standardów, motywowanie (np. poprzez ogłaszanie konkursów) • dostarczanie bezpośredniego doradztwa 	<ul style="list-style-type: none"> • wzmacnianie liderów społecznych (np. za pośrednictwem Szkoły Liderów, Akademii Sołtysów) • wspólne szkolenia na temat partycypacji z przedstawicielami władz samorządowych i urzędnikami samorządowymi • szkolenia i spotkania w sołectwach, radach osiedli, prowadzone w zróżnicowanych formach, przede wszystkim bazujących na doświadczeniu (<i>learning by doing</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • wprowadzenie edukacji o partycypacji publicznej do systemu edukacji • edukacja obywatelska w szkołach poprzez doświadczenie – wzmacnianie wszelkich form samorządności w szkołach, motywowanie (np. poprzez ogłaszanie konkursów) • włączanie młodzieży w realne działania partycypacyjne • wzmacnianie młodych liderów, kształcenie młodych liderów w szkołach • wspólne szkolenia na temat partycypacji dyrektorów szkół z przedstawicielami władz samorządowych i urzędnikami samorządowymi • kształcenie kompetencji społecznych nauczycieli
	AKADEMIA LOKALNEJ POLITYKI PUBLICZNEJ (ALPP)		
	<ul style="list-style-type: none"> • powołanie ALPP przy instytucji centralnej, posiadającej interdyscyplinarny zespół specjalistów partycypacji publicznej (badacze, praktyków, akademików, itp.) • poziom centralny ALPP jest odpowiedzialny za: <ul style="list-style-type: none"> – wypracowanie modelu edukacyjnego dla partycypacji publicznej, dotyczy to zarówno strony samorządowej, jak i obywatelskiej – wykształcenie środowiska edukatorów partycypacji publicznej – prowadzenie ogólnopolskiej listy animatorów partycypacji publicznej (tzw. bazy korpusu animatorów) – wpisanie na listę wymaga rekomendacji i referencji – stworzenie stałej, otwartej oferty edukacyjnej 		

	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowanie pakietów edukacyjnych – promocja zjawiska i pojęcia partycypacji publicznej – tworzenie środowiska samorządowców przekonanych do idei partycypacji (przykłady, wizyty studyjne, seminaria) – tworzenie i wspieranie systemu lokalnych partnerów <ul style="list-style-type: none"> • lokalni partnerzy we współpracy z poziomem centralnym promują partycypację na poziomie lokalnym; korzystają z pakietów edukacyjnych wypracowanych na poziomie centralnym • gminy mogą zgłaszać zapotrzebowanie na usługę edukacyjno-wdrożeniową i partner lokalny w porozumieniu z poziomem centralnym realizuje taka usługę; finansowanie takiej usługi powinno być w systemie mieszanym czyli częściowo krajowe i częściowo gminne
KONFERENCJE, SEMINARIA	
<ul style="list-style-type: none"> • większe zaangażowanie w organizację konferencji i seminariów przedstawicieli społeczności lokalnej, w tym przedstawicieli grup, które rzadko uczestniczą w tego typu wydarzeniach: organizacja konferencji oraz seminariów metodami partycypacyjnymi, jako poszerzenie zakresu i siły współuczestnictwa; organizacja konferencji i seminariów jako działanie społeczne, wolontarystyczne • przygotowanie poradnika organizacji konferencji i seminariów metodami partycypacyjnymi • zbieranie i upowszechnianie przykładów dobrych praktyk w zakresie organizacji konferencji i seminariów metodami partycypacyjnymi 	
WIZYTY STUDYJNE	
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie sieci współpracy lokalnych instytucji i podmiotów, co ułatwia wykorzystywanie wizyt studyjnych jako narzędzia wymiany informacji, wiedzy, doświadczeń • profesjonalizacja organizowania wizyt studyjnych: <ul style="list-style-type: none"> – szkolenia dla podmiotów oferujących zadanie w tej formie, obejmujących metodologię wizyty studyjnej – uruchomienie platformy informacji o organizatorach wizyt studyjnych, zawierającej opis miejsca/podmiotu, opis specyfiki, realizowanych zadań, danych kontaktowych, rekomendacje • uczestnikami wizyt studyjnych powinni być w szczególności: samorządowcy, młodzież, seniorzy 	

3. utrzymywanie i rozwój zasobów (wspierania) partycypacji publicznej	ANIMATORZY
	<ul style="list-style-type: none"> • animator partycypacji publicznej powinien funkcjonować w każdej JST; przy braku środków należy dążyć np. do zawierania przez kilka niewielkich JST umów o zatrudnienie animatora partycypacji publicznej w formie wspólnie realizowanego zadania publicznego • znaczącą rolę mogą w tym systemie odegrać Lokalne Grupy Działania, mogące pełnić funkcje inkubacyjne dla lokalnej partycypacji publicznej, dla oparcia pracy animatora, podobnie organizacje pozarządowe, a nawet instytucje samorządowe (szkoły, biblioteki, ops)
	PLATFORMA EDU-INFO
	<ul style="list-style-type: none"> • platforma powinna być narzędziem interaktywnym, przejrzystym i atrakcyjnym (forma graficzna, np. filmiki, wypowiedzi ekspertów, infografiki), z jasno wydzielonymi elementami treści podzielonymi dla konkretnych odbiorców: urzędników/ mieszkańców, innych osób • oferowany przekaz powinien być jasny, używający prostego i zrozumiałego języka • powinna zawierać konkretne ścieżki: (1) publikacje na temat partycypacji publicznej, (2) pakiety edukacyjne, (3) linki do repozytoriów, (4) kontakty – baza edukatorów partycypacji publicznej, (5) system pytań i odpowiedzi: jak można zabrać głos, jak włączyć się, jak wspólnie podejmować decyzje, np. w przypadku budżetu partycypacyjnego, inicjatywy lokalnej, itp., (6) możliwość skorzystania z doradztwa, (7) zestaw technik i narzędzi partycypacji, (8) licznik partycypacji publicznej, (9) inspirujące przykłady – baza dobrych praktyk • prowadzenie platformy – postuluje się współpracę organizacji prowadzących dwa największe portale poświęcone partycypacji, tj. Fundacji Fundusz Współpracy (decydujmyrazem.pl) oraz Pracowni Badań i innowacji Społecznych Stocznia (partycypacjaobywatelska.org.pl) <p>Baza dobrych praktyk</p> <ul style="list-style-type: none"> • stworzenie jednej bazy, usystematyzowanej, ogólnopolskiej, z zakładkami regionalnymi: <ul style="list-style-type: none"> – wystandaryzowanej (wg klarownych kryteriów) – promowanej (medialnie, wśród ngo i samorządów) – prestiżowej • promowanie powielania i testowania dobrych praktyk w nowych gminach <ul style="list-style-type: none"> – tworzenie systemu przekazywania kompetencji poprzez wsparcie kaskadowe / piramidę (twórcy / realizatorzy dobrej praktyki wspierają następców-naśladowców, a ci następnie wspierają kolejnych) – nagradzanie najlepszych i najbardziej zaangażowanych w realne upowszechnianie • zapewnienie wsparcia medialnego dla dobrych praktyk: edukowanie dziennikarzy, długofalowa współpraca z mediami

4. monitorowanie stanu partycypacji publicznej w Polsce	BADANIA POŚWIĘCONE PARTYCYPACJI PUBLICZNEJ
	<ul style="list-style-type: none"> • badania powinny być prowadzone cyklicznie, by możliwe było porównywanie wyników z kolejnych tur badawczych • organizacja repozytoriów zawierających wyniki badań, narzędzia i dane surowe